

Asia: VN/3517/2023

Hallituksen esityksen luonnos tietosuojalain ja rikosasioiden tietosuojalain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Hämeenlinnan hallinto-oikeus kohteliaimmin lausuu asiassa siltä osin kuin kysymys on esitetyistä lainsäädäntömuutoksista, joilla on tarkoitus täydentää rekisteröidyn oikeussuojaa käsittelyn viivästymistilanteissa ja viranomaisen passiivisuustilanteissa.

Kuten HE-luonnoksestakin ilmenee, asioiden käsittely tietosuojavaltuutetun toimistossa on GDPR:n voimaan tulon jälkeen ruuhkautunut. Kanteluratkaisujen valossa kysymys näyttää olevan asian käsittelyn aiheettomista viivästymisistä lähinnä lainsäädäntömuutoksista, koronapandemiasta ja varsinkin toimiston resurssien riittämättömyydestä johtuen. Mainituista syistä johtuvat käsittelyjen viipymisongelmat eivät ole ratkaistavissa esitettävillä lainsäädäntömuutoksilla. Myöskään kokonaistaloudellisesti ajateltuna muutokset, joiden tosiasialliset vaikuttamismahdollisuudet Tietosuojavaltuutetun toimiston asioiden käsittelyn keston ovat varsin rajalliset, eivät ole perusteltuja.

HE-luonnoksen mukaan ei ole tarkoituksenmukaista säätää tuomioistuinkäsittelyn edellytykseksi sitä edeltävää kiirehtimisvaatimuksen tms. tiedustelun esittämistä tietosuojavaltuutetulle. Tätä on perusteltu sillä, että passiivisuusasian käsittely ei saisi aiheuttaa rekisteröidylle, tietosuojavaltuutetulle eikä tuomioistuimille tarpeetonta lisätyötä. Toisaalta on arvioitu, että suurin osa rekisteröidyistä olisi ennen tuomioistuinkäsittelyä yhteydessä tietosuojavaltuutettuun sen selvittämiseksi, miten asian käsittely etenee. Kun tämän ennusteen lisäksi otetaan huomioon, että asian käsittelystä hallinto-oikeudessa peritään oikeudenkäyntimaksu, tuomioistuinkäsittelyn edellytykseksi tulisi Hämeenlinnan hallinto-oikeuden näkemyksen mukaan säätää velvollisuus esittää tietosuojavaltuutetulle kiirehtimisvaatimus tms. tiedustelu. Tätä puoltaa myös se, että on arvioitu olevan todennäköistä, että mahdollinen asian käsittelyssä tapahtunut laiminlyönti taikka muu erehdys ratkeaisi jo tällaisen vapaamuotoisen yhteydenoton perusteella silloin kun se tehdään, jolloin tarvetta panna asia vireille tuomioistuimessa ei lainkaan syntyisi.

Hämeenlinnan hallinto-oikeuden käsityksen mukaan ehdotetut muutokset eivät todellisuudessa toteuta tehokkaan oikeussuojakeinon vaatimusta, kun hallinto-oikeuden päätöksellä ei olisi välittämiä, tietosuojavaltuutetun päätöksestä riippumattomia oikeusvaikutuksia, vaan lopputuloksena olisi vain tietosuojavaltuutetun huomion kiinnittäminen siihen, että rekisteröidylle ei ole vastattu määräajassa. Kysymys olisi näin ollen vain GDPR:n 78 artiklan 2 kohdan edellyttämän oikeussuojakeinon varsin muodollisesta toteuttamisesta. HE-luonnoksessakin on todettu, ettei tuomioistuimen menettelyn arvioida nopeuttavan asian käsittelyä tietosuojavaltuutetun toimistossa, koska asian käsittelylle ei esimerkiksi olisi mahdollista asettaa määräaika.

HE-luonnoksen mukaan ehdotettu menettely ei poistaisi rekisteröidyn oikeutta kannella tietosuojavaltuutetun käsittelyn viivästystilanteessa ylimmille laillisuusvalvojille, joten asian käsittelyjä ohjautunee sekä hallinto-oikeuteen että kanteluviranomaisille, mikä ei ole tarkoituksenmukaista ottaen erityisesti huomioon molempien tahojen ratkaisujen oletettava samankaltaisuus heikon velvoittavuuden osalta. Lisäksi on epäselvää, mikä kantelun ja tuomioistuinkäsittelyn (ensisijaisuus)suhde asioissa tulisi olemaan.

Edellä lausuttu huomioon ottaen Hämeenlinnan hallinto-oikeuden näkemys on, että kantelu ylimmille laillisuusvalvojille on jatkossakin riittävä ja tarkoituksenmukainen ja siksi perusteltu väline käsittelyn viivästys- ja passiivisuustilanteiden osalta. Mikäli nyt ko. lainsäädäntömuutoksiin EU-lainsäädännön pakottamana kuitenkin ryhdytään, on syytä vielä arvioida tarkemmin, millä keinoin hallinto-oikeuden ratkaisu voisi saada todellista painoarvoa ja vaikuttavuutta sen sijaan, että ratkaisussa vain tyydyttäisiin toteamaan tapahtunut viivästyminen tai passiivisuus.

Mikäli esitetyt lainsäädäntömuutokset toteutetaan, asioiden tuomioistuinkäsittelyä ei tule keskittää vain yhteen hallinto-oikeuteen. Hallinto-oikeuksien tasapuolista kehittymistä yleisinä alueellisinä tuomioistuimina tulee tukea ja keskittämisen olla hyvin poikkeuksellista ja perusteltua. Asioiden käsittely tulee hajauttaa nykyisen pääsäännön mukaisesti kaikkiin hallinto-oikeuksiin ja asia käsitellä siinä hallinto-oikeudessa, joka on toimivaltainen käsittelemään myös pääasiaa koskevan mahdollisen valitusasian.

Nyt kysymyksessä olevan uuden asiaryhmän käsittelyn säätämistä kiireelliseksi hallinto-oikeuksissa on syytä tarkoin harkita. Jo nykyään merkittävä osa hallinto-oikeuksiin saapuneista asioista on säädetty kiireellisinä käsiteltäviksi, ja hallinto-oikeuksilla on henkilöstöressurssinsa huomioon ottaen huomattavia vaikeuksia kyetä täyttämään lainsäädännön vaatimukset näiltä osin.

Mikäli passiivisuus- ja viivästymisasiat tulevat hallinto-oikeuden käsiteltäviksi, Hämeenlinnan hallinto-oikeus kannattaa luonnoksen esitystä siitä, että näitä asioita olisi hallinto-oikeudessa toimivaltainen käsittelemään myös yhden tuomarin kokoonpano. Myös muutoksenhakukiello korkeimpaan hallinto-oikeuteen on perusteltu.

Hyvärinen Tiina
Hämeenlinnan hallinto-oikeus